

Protokol nahrávky*

Pamětník: Miki Jelínek

Datum a místo natáčení: 7. a 8. 11. 2022 v domě tazatelky ve Vraném nad Vltavou

Natočila a zpracovala: Tereza Vinická

1. nahrávka	
0:00:00	Představení narátora. Miroslav (podle maminky a později i ostatních Miki) Jelínek se narodil 20. května 1950 v obci Velika Greda v Chorvatsku v oblasti Banátu blízko rumunských hranic srbské matce [Bosiljce, nom. Bosiljka] rozené Bogojevac (*1925) a otci Zdeňku Jelínkovi (*1927) - chorvatskému Čechovi. Rodiče se vzali v roce 1948 a o dva roky později se odstěhovali do Československa. Do Karlových Varů se už po válce odstěhoval otcův otec a ještě před únorem 1948 lákal mladé na zdejší hezký život. Dědeček přišel kdysi do Chorvatska za prací a oženil se tam. Matčin bratr popraven Titem, protože byl radistou a zajišťoval spojení s jugoslávskou exilovou vládou v Londýně. Dědeček z matčiny strany zemřel krátce po návratu z koncentračního tábora v Mauthausenu. M. Jelínek mohl v dětství jezdit každé prázdniny za příbuznými do Jugoslávie. Otcovi rodiče se vrátili do vlasti a žili v Karlových Varech. Padesátá léta přežil narátor v nevědomosti a bezstarostně, byl vzorné dítě s vynikajícím vysvědčením. Dětská vzpomínka na úmrtí prezidenta A. Zápotockého. Vyprávění o školní oslavě VŘSR. Otec amatérský hudebník - akordeon a saxofon, hrál po kavárnách s uskupením Realistic (podle zaměstnavatele - dodnes existujícího podniku na výrobu elektrických pecí). Odbočka: v 80. letech byl M. Jelínek jedním z prvních, kteří komponovali na počítači – dohady se skladatelem Ondřejem Soukupem, kdo z nich byl v tomto oboru první v republice.
0:15:09	Do houslí chodil M. J. pouze rok – jediné jeho hudební vzdělání, byl nadaný, ale výuka ho nebavila. V dětství hodně četl, měl rád hry Voskovce a Wericha, se spolužáky nacvičili některé jejich scénky. Hrál na kytaru a zpíval. Na gymnáziu navštěvoval divadelní spolek Kapsa pod vedením češtináře Vratislava Bartůňka, četli nové autory – Kundera, Vaculík, Klíma. Zde také poprvé skládal hudbu pro divadlo, účast na Wolkerově Prostějově, zde se seznámil s Mirkem Kovářikem (Docela malé divadlo Litvínov), fascinován jejich inscenací podle Ivana Diviše Povíme si to. V Kapse působili také Daniela Kolářová, Radka Fidlerová, Rudolf Křesťan aj. M. J. spolupracoval také s Marikou Fidlerovou [sestra Radky] a Petrem „Kimem“ Novákem v jejich kočovném kabaretu Kočka – krátce o jejich společném osudu. V Prostějově byla Kapsa s představením z básní Christiana Morgensterna a Jiřího Suchého. M. Jelínek se ale profesionálně umění věnovat nechtěl, chtěl být od dětství lékařem [medicínu také vystudoval a krátce v oboru pracoval]. S Kočkou jezdilo osm lidí v maringotkách po Čechách, ale pouze o prázdninách. V roce 1968 s nimi dva týdny kočoval i písničkář

* Protokol nepředkládá ověřená fakta. Reprodukuje informace v té podobě, v jaké je uvádí narátor. Případná vnější doplnění jsou odlišena hranatými závorkami.

	Karel Kryl, jindy se jako komparz zúčastnili natáčení pohádky Šíleně smutná princezna, v Náchodě potkali scénáristu Vratislava Blažka, který jimi byl nadšen a koupil jim kameru. Kočka fungovala tři roky, skončila shodou okolností 21. srpna 1968 v Náchodě, na podzim měla ještě dvě vystoupení - v Divadle Na zábradlí a v karlovarském divadle. Členem Kočky byl také sochař Josef Stehlík řečený Miláček [SPŠ kamenická a sochařská v Hořicích], hrál na basu, po roce 1968 emigroval do Švýcarska, kde se později stal hlavním architektem města Basilej. S Radkou Fidlerovou [její vzpomínky také v projektu Orální historie českého divadla] se M. Jelínek spřátelil až v Praze, přestože oba vyrůstali v Karlových Varech. Repertoár Kočky byl většinou kabaret – písňové texty psal Kim Novák a hudbu Marika Fidlerová. M. J. recituje jeden z textů.
0:28:30	Po maturitě (1968) byl M. Jelínek přijat na medicínu, studium zvládal bez problémů, zkoušky v předtermínu – vyprávění o zvládání zkoušek a o umění udělat dobrý dojem. O zkoušce z angličtiny a britské učitelce, vdově po československém letci RAF. Po příchodu vojsk Varšavské smlouvy se konala studentská protiokupační stávka na Albertově. Divadlo na okraji vzniklo zčásti setkáním s Mirkem Kovářikem, s nímž jezdil jako technik Zdeněk Potužil, student elektroprůmyslovky. Jeho spolužákem byl Petr Matějů, tak vzniklo první osazenstvo Divadla na okraji. Jako první zinscenovali Zpěvy Maldororovy (autora Comteho de Lauteréamon) ve spolupráci s Hanou Kofránkovou. Na festivalu se setkali s brněnským studiem Quidam, předstupněm Divadla na provázku. Hlavní hvězdou zde byl Petr Oslzlý. Další inscenací byla montáž z poezie Karla Hlaváčka Měl něhu jejích kroků, M. Jelínek pro ni zkomponoval asi deset písní. Vystupovali pouze on a Petr Matějů. DNO vzniklo v r. 1969 pod hlavičkou OKD Prahy 6. Jeho referentka Karla Varigová souboru přála, a tak získali zkušebnu v podobě nebytové místnosti ve vile Potužilů, s níž rodina nesměla disponovat (ve vile měli pouze jeden byt) – Vilímovská 7 na Praze 6. M. Jelínek se Z. Potužilem místnost i obývali. S Hlaváčkovou poezií byli vybráni jako hosté na přehlídku Wolkerův Prostějov, kde na sebe výrazně upozornili. Na závěrečné veřejné diskusi se Z. Potužil „pustil“ do Vladimíra Justla, šéfa Violy, s kritikou této scény. Dr. Justla to vyprovokovalo k pozvání DNO ke spolupráci. Na Národní pak hostovali asi tři roky, mj. ve Studiu Viola pod vedením Anny Smetanové (vystupoval zde například i Rudolf Kvíz). V roce 1973 pak DNO začínalo v Rubínu na Malostranském náměstí. V roce 1970 DNO vyhrálo Prostějov s inscenací poémy Alexandra Bloka Dvanáct v „geniálním“ překladu Aleny Morávkové. Později na Jiráskově Hronově setkání s Pavlem Fialou z Kladivadla, jehož činnost byla zakázána. P. Fiala po zákazu Kladivadla bydlel asi rok ve Vilímovské u Z. Potužila a M. Jelínka. O vystoupení DNO v improvizovaném prostoru stodoly v Hronově, které P. Fiala zorganizoval a které souboru vyneslo mj. pozvání do Anglie - detaily tohoto výletu z roku 1971. Rok poté Švédsko a Bělehrad (festival BRAMS - Beogradska Revija Amaterskih Malih Scena) a v roce 1975 Spojené státy na pozvání prezidenta AITA/IATA (Mezinárodní asociace amatérského divadla).
0:48:00	Podrobnosti pozvání do USA. Bez problémů ze strany režimu – divadlo

	jako výkladní skříň čs. umění. O švédském příteli, divadelníkovi Georgu Malviovi a jeho částečně rumunském původu. Pracoval ve švédských divadlech jako režisér, byl šéfem AITA/IATA a právě od něho přišlo pozvání nejprve do Detroitu, později (to už přes Pragokonzert) do Švédska. Obě cesty byly významné, ovšem ne z divadelního hlediska. V USA byli členové DNO (M. J., Z. Potužil, Petr Matějů, místo Radky Fidlerové, kterou nepustili, jela Magda Weigertová) paradoxně měsíc za skvělých podmínek - sponzorování firmou General Motors. Hráli zde Bál v opeře podle Juliana Tuwima – odbočka o autorských právech a použití hudby Franka Zappy. S herci jeli také sociolog – kamarád Petra Matějů, který cestu dokumentoval, a překladatel. Jako dozor se zájezdem jel inspektor Národního výboru Prahy 6. Narátor dále líčí kuriozní příhody z obou cest. Cestou zahráli čtyři představení – vzpomínky na Midland v Texasu a recepci za zvuku invaze cikád. Do Švédska jelo DNO v roce 1972 (Londýn 1971, Bělehrad 1973). M. Jelínek později ve Švédsku pracoval v různých divadlech.
1:06:49	V další vlně rozšíření souboru přišli Radka Fidlerová a Pavel Šváb, s nimi i hereččin bratr Luboš Fidler – nadaný muzikant. Na popud Pavla Fialy nastudovali Majakovského poému O tom. Pavel Šváb přišel s Trumanem Capotem a vznikl Klíženec od Tiffaniho. Básně Bohuslava Rejčka byly souboru při hostování ve Viole v roce 1973 zakázány, hráli je tedy v Rubínu (Viola byla sledovanější). O publicitě věnované divadlu. Spolupráce s režisérem Svatoplukem Válou – podle Hrabalova Krasosmutnění inscenace PostPostřiziny a podle Bulgakova Mistr a Markétka, v závěru fungování DNO pak S. Vála nastudoval Mastersovu Spoonriverskou antologii. Srovnání režisérů S. Vály a Z. Potužila, první byl systematictější, dokázal pozvednout herce do tvůrčích osobností. Specifika DNO – vzájemná spolupráce všech členů a režiséra na jedné úrovni - „komuna“. Odlišností souboru od ostatních byla fascinována například Iva Hüttnerová, když přišla do DNO. O odchodu Ondřeje Pavelky a Ivy Hüttnerové z ústeckého Činoherního studia. V DNO pak pro ně byla nasazena inscenace Labuť, která škrtí podle Leskovy Lady Macbeth mcenského újezdu, kde hráli ústřední dvojici.
1:18:25	O hercích a spolupráci v DNO. Šlo vždy o výrazné osobnosti, podrobněji o Zdeně Hadravcové – sečtělá, spolu s Evaldem Schormem upravili korespondenci A. P. Čechova s Olgou Knipperovou pod názvem Ach, kdybyste věděli, s jakou okouzující ženou jsem se seznámil v Jaltě. O procesu komponování hudby k inscenacím, M. Jelínek pracoval nejraději svobodně bez zásahů a přílišných omezení od režiséra. V tom nepochodil například u Hynka Bočana při společné televizní práci nebo u Evy Sadkové [narátor si na jméno nemohl vzpomenout, zaznělo až na konci vzpomínky]. Film Blues pro E. F. B. – divadlo osloveno režisérem Vladimírem Síssem ke spolupráci na filmovém pandánu k dílu Emila Františka Buriana. Ve scénáři šlo o divadelní soubor, který inscenuje Dykova Krysaře a DNO mělo nastudovat vybrané scény pouze pro film. Popis unikátní scény - divadlo bylo zavezeno tunami písku, na nichž se hrálo. Část hudby M. Jelínka ve filmu dochována. O stylu a rukopisu

	skladatele divadelní hudby, podřídit se stylu doby nebo autora textu byla pro narátora vždy výzva. O zakázce pro film Zámek nekonečno a dirigentu Mariu Klemensovi, který pochopil, že instrumentace je u skladatele náročná na představivost a narátorovi velmi pomáhal.
1:35:00	Naproti tomu skládání pro divadlo má jiná specifika. Hotovou hudbu nejde tzv. „vysedět“. Spolupráce s Ivanem Rajmontem, který M. Jelínkovi nabídl první příležitost mimo DNO, a to v ústeckém Činoherním studiu na hrách Karla Steigerwalda. Pracovali spolu i v ND, například na Sluhovi dvou pánů. Hudba k němu vznikla přes noc. Inscenace Petra Lébla Hrdina západu [John Millington Synge] – M. Jelínek napsal „po velkém trápení“ písně pro herce ve stylu irské hudby, práci navíc přerušila jeho cesta do Švédska. P. Lébl na něho čekal. Jak vznikala hudba k inscenacím DNO. Většinou šlo o záznam, méně často se hrálo živě na jevišti. Popis vzniku multiplaybacků v době, kdy neexistovaly vícestopé nahrávací přístroje, na příkladu inscenace Postřižiny. Ve Švédsku si narátor mohl objednat oblíbený nástroj – tzv. hamondky [Hammondovy varhany], měl k dispozici syntezátory. O ilustrativnosti hudby pro divadlo. Fascinován byl i Hohnerovým clavinetem a na jednu inscenaci si jej půjčil.
1:49:53	Pro hudbu k inscenaci Švejeci byl osloven Václav Kolář z Hanáckého divadla, M. Jelínek jeho hudbu dotvořil. Haškův text je zde doplněn autorovou korespondencí s manželkou Šurou, jejíž úryvky byly jako intermezza zhudebněny. O osudu herečky Lenky Machoninové – z osobních důvodů z divadla odešla, po revoluci odešla do zahraničí a žije ve Švýcarsku, kde s manželem hrají loutkové divadlo. Jako manželka Ladislava Matějčka [Romeo] přišla do divadla Eva Salzmannová [tenkrát Matějčková], debutovala zde v roli Julie a do souboru se velmi hodila. Ve Švédsku byl M. Jelínek poprvé v roce 1982, po revoluci tam pak strávil tři měsíce. V obou případech na pozvání přítele Malvia. Doma dal největší vklad do inscenace Důvěřivé smlouvání s osudem [autorem libreta, hudby, hercem], která měla u kritiky velký úspěch. Inspirováno dystopickým románem Bídne roky od Knuta Faldbakkena. Nápad vznikl právě ve Švédsku, a to při odpočinku od práce na Malviově Richardu III., popis této experimentální inscenace. Během druhého pobytu v 90. letech zde pracoval na rozsáhlé dvoudílné inscenaci Dickensova Nicholase Nicklebyho ve Stockholmu.
2:08:20	V Estonsku se v Národním divadle podílel na inscenaci hry Tonyho Kushnera Andělé v Americe, v obměně pak tento titul uveden i ve Švédsku. Vyprávění o tallinském karetním klubu pouze pro divadelníky a o průběhu zkoušek. Konec Divadla na okraji jen částečně souvisel se soukromím jeho hlavních zakladatelů, podle názoru Z. Potužila, k němuž se narátor kloní, poetika divadla do jisté míry vyčpěla. Zájem diváků přitom trval. Názor E. F. B., že divadlo má trvat sedm let. O Petru Léblovi, jehož vzor bylo Divadlo na okraji a s nímž M. Jelínek později hodně spolupracoval. Metoda, kterou Lébl donutil narátora včas odevzdat zadanou práci, konkrétně šlo o inscenaci hry Stanisława Wyspianského Wesele pod názvem Wesele [1989]. O nahrávání vokálů k inscenaci s Martou Kubišovou, bylo to ještě před revolucí.

2:22:53	Spolupráce se zpěvačkou Janou Kratochvílovou v 80. letech - práce pro televizi - zhudebněné texty českých básníků, mj. báseň Karla Hlaváčka Svou violu jsem naladil co možno nejhlouběji. M. J. ji zhudebnil a se zpěvačkou nazpíval. Společně natočili i vokály pro film Fera Feniče Brehy nehy. Vzpomínka na její profesionalitu. Dodatek ke konci DNO v roce 1987. Pod hlavičkou DNO ještě jeho členové dělali s režisérem Petrem Kolihou Višňový sad, ovšem už bez Z. Potužila. Oficiální konec divadla oznámil Z. Potužil a někteří členové jej těžce nesli. Narátor už dlouho pracoval i s jinými režiséry a v jiných divadlech, např. už zmíněné hry K. Steigerwalda v režii Ivana Rajmonta v ústeckém ČS, např. Dobové tance a Foxtrot. Pracoval v mnoha divadlech, pravidelně s Ivanem Rajmontem. Rád vzpomíná na práci s herci v Divadle bratří Mrštíků (Jiří Dvořák, Zdena Herfortová). Ne každý herec vnímal hudbu jako žádoucí – vzpomínka na Karla Heřmánka v Confortésově Maratónu v režii Evalda Schorma. Vyprávění o komponování hudby pro různé inscenace téhož textu. M. Jelínek vycházel vždy i z hereckého souboru, v naprosté většině vznikala hudba zcela nová a odlišná. O příležitostném překládání divadelních textů...
2:39:11	...a vlastní publikační činnosti, především do časopisu Muzikus – recenze a články o hudebních nástrojích a hudebním softwaru. M. Jelínek byl šest let předsedou pražského Atari klubu. O hudbě, kterou rád poslouchá. Díky Petru Dorůžkovi kdysi poznal a na celý život si zamiloval hudbu Franka Zappy. Po revoluci při jeho návštěvě Prahy se s ním dokonce setkal a tlumočil mu. Velmi rád má také hudbu Jethro Tull. O vztahu k muzikálu a operetě. V 70. letech M. Jelínek hrál ve folkovém seskupení F.O.K., už v roce 1973 se ale jako vítěz pražského kola zúčastnil soutěže Mladá píseň Jihlava. Získal bronzové ocenění a pozvání na Festival politické písně v Sokolově, uvažoval o kariéře v pop music. Po odrazujícím rozhovoru s Ivanem Štědrým - hudebním redaktorem v Československém rozhlasu a bratrem zpěváka Karla Štědrého – se ale rozhodl svého plánu vzdát. F.O.K. už ale bylo zcela jiné prostředí. Luboš Fidler seznámil narátora s frontmanem kapely Alexandrem Hajdovským (řčeným Lesík) - podrobněji o rodině Hajdovských. V F.O.K. s nimi M. Jelínek strávil rok a účastnil se nahrávání jejich stěžejního díla Karlínský viadukt. [Mateřská kapela Lesíka Hajdovského vystupovala v letech 1977–1979. Začala jako folková formace (Folkové Ozvěny Karlína) s pořadem Karlínský viadukt. Program byl pojatý jako folkrocková celovečerní balada o konci částí Karlína, které v polovině 70. let 20. století padly za obět' stavbě metra.]
2:55:00	Vzpomínka na večírek v texaském městě Midland. Podrobněji o inscenaci Goethova Fausta, jehož vlastní překlad do divadla přinesla v první polovině 80. let Olga Mašková - germanistka nepohodlná režimu. Nabídla přeložit na přání inscenátorů vybrané pasáže z druhého dílu. Inscenace se kvůli nedostatečnému prostoru v Rubínu hrála v klubu Na Chmelnici v režii Z. Potužila a Viktora Polesného. Překlad byl velmi zdařilý - invenční a moderní, autorka ale celé dílo bohužel nedokončila. O výtvarníkovi Petru Sísovi a jeho otci Vladimíru - režisérovi, s nímž DNO natočilo film Blues pro E. F. B. V 50. letech strávil nějaký čas v Tibetu jako dokumentarista u Československého armádního filmu.

	O současných interpretech, které narátor rád poslouchá – Tina Turner, Lady Gaga a Jacob Collier.
2. nahrávka	
3:13:16	Vyprávění o několika přátelích a kolezích, kteří měli na narátora vliv. Kromě profesora Bartůňka na gymnáziu to byl i Pavel Fiala na Jiráskově Hronově. Později se stal prvním ředitelem Rubínu po odchodu Radima Vašinky. Založil legendární Kladivadlo. Důležitou osobou pro narátora byl básník Ivan Diviš, považuje ho za „zázračného člověka“, nenahraditelného a nenapodobitelného básníka. [V roce 1969] emigroval do západního Německa. V roce 1980 narátor se Z. Potužilem učili v Portugalsku na mezinárodním kurzu amatérských divadelníků a cestou zpět přes Německo I. Divišovi zavolali a setkali se s ním. Ve svých deníkových zápiscích [Teorie spolehlivosti] se básník o tomto setkání a rozhovoru zmiňuje jako o velkém potěšení z faktu, že se na něj v Praze nezapomnělo. O básníkově konfliktní povaze, návštěvách u M. Jelínka a Z. Potužila a jeho kritickém postoji ke katolické církvi. Vtipná vzpomínka na básníkovu předpověď vlastního pohřbu. S režisérem Svatoplukem Válou M. Jelínka pojila spousta divadelní práce a velký hudební a ideový vliv na něho měl Frank Zappa, s nímž se ovšem osobně setkal jen letmo.
3:20:53	KONEC AUDIONAHRÁVKY
VIDEOZÁZNAM	
Stopáž 0:12:27	1. část: O Evaldu Schormovi. Jeho spolupráce s divadlem začala nepřímo díky Potužilovým Hrabalovým Postřižinám, které do divadla přinesla Zdena Hadrboľcová. Zнала se s Bohumilem Hrabalem a domluvila s ním Zdeňkovi Potužilovi schůzku. Vzniklo jedno z nejslavnějších představení DNO, navštívil je i Jiří Menzel, když připravoval natáčení filmové podoby této novely. Z. Hadrboľcová od této chvíle v divadle zůstala a prosadila uvádění pravidelného dramatu. Navrhla Othella, protože si chtěla zahrát Jaga. Z. Potužil si na titul netroufal, k režii osloven Evald Schorm. Měl obrovský rozhled a svou sečtělostí podložený světonázor. O režisérovi metodě, jak se dostat hercům tzv. pod kůži a získat je pro tvorbu. Po Othellovi v DNO nastudoval například ještě Čechovovu korespondenci pod názvem Ach, kdybyste věděli... [viz výše] a výběr z latinskoamerických povídek [Všech svatých a Monology I.]. Narátor s E. Schormem spolupracoval také v Divadle Na zábradlí (Confortés: Maratón) a v Divadle na Vinohradech (Hubač: Generálka) – vzpomínka na Petra Haničince a Jiřínu Bohdalovou na zkouškách druhého jmenovaného titulu. O hercích Maratónu (Karel Heřmánek, Ladislav Mrkvička a Pavel Zedníček), kteří si během roku inscenaci přetvořili po svém. Dohlížet na jednotlivá představení po premiéře nebylo totiž Schormovým zvykem. 2. část: O vztahu Evalda Schorma k víře a církvi. Byl věřící člověk, ale nesouzněl s katolickou církví. Byl velmi sečtělý v otázkách jejího selhání (inkvizice, křížové výpravy apod.)